

Οι περιπέτειες της ελληνικής γλώσσας

Χρυσόστομος Τζημάκας

Ο λόγος, από πλευράς φιλοσοφικής, είναι η ικανότητα του νου να στοχάζεται επί της ουσίας και να συνάγει ορθά συμπεράσματα, έξω από κάθε συναισθηματική ή υπερβολική επίδραση. Η γλώσσα, εξάλλου, που είναι ο έναρθρος λόγος, συμβάλλει στην έκφραση και διατύπωση των διανοημάτων με φθόγγους (λαλιά). Θα μπορούσε να συσχετίσει κανείς τον λόγο με το επίπεδο νοημοσύνης, την ευφυΐα, και τη γλώσσα με τον μηχανισμό έκφρασης του λόγου. Με άλλα λόγια ο εγκέφαλος, δια της γλώσσας, έχει το πλεονέκτημα να γνωστοποιεί τις νοητικές του λειτουργίες.

Η έκφραση των διανοημάτων με τη γλώσσα είναι ίδιο χαρακτηριστικό του ανθρώπου και κατά φυλή αποτελεί τη γλώσσα του έθνους. Η γλώσσα συναπαρτίζεται από αποθησαύριση λέξεων και από κανόνες που διέπουν τη σύνθεσή τους. Πρόκειται για το περίβλημα της νόησης που κάνει τον άνθρωπο να ξεχωρίζει από τα κραυγάζοντα ζώα.

Οπωσδήποτε, η ποιότητα της γλώσσας απηχεί την ποιότητα του λόγου. Ο βαθμός ευφυΐας καθορίζεται σήμερα με τον δείκτη νοημοσύνης (Δ.Ν.), που διεθνώς εκφράζεται ως IQ (Intellectual Quotient) και δεν είναι άλλο από τη δια της γλώσσας αριθμολογική αξιολόγηση της ευφυΐας (λόγου). Αδρώς, το 70% του πληθυσμού έχει μέτριο Δ.Ν. (85-115), το 15% έχει Δ.Ν. κάτω του 85 (πνευματική καθυστέρηση) και το 15% άνω του 115 (ανώτερη νοημοσύνη). Εξάλλου, λαοί υπανάπτυκτοι, οι οποίοι δεν δημιούργησαν πολιτισμό και δεν είχαν ανάγκη έκφρασης υψηλών διανοημάτων, έχουν φτωχή γλώσσα, σε αντίθεση με άλλους οι οποίοι ανέπτυξαν πολιτισμό (φιλοσοφία, τέχνες, επιστήμες κ.λπ.) και είχαν την ανάγκη να δημιουργήσουν ανάλογο λεξιλόγιο, προκειμένου να εκφράσουν δια του προφορικού και γραπτού λόγου τα υψηλά διανοήματά τους, Επομένως, μέσα από την ποιότητα της γλώσσας μπορεί να αξιολογηθεί το πολιτισμικό επίπεδο ενός λαού, ενός έθνους. Η επένδυση στη γλώσσα είναι επένδυση στον πολιτισμό. Η γλώσσα απαρτίζει τη γενεαλογία των λαών, και όποιος τη γνωρίζει,

γνωρίζει ολόκληρη την ιστορία της ανθρωπότητας. Οι ειδικοί θα πρέπει να εγκαταλείψουν τα φαιδρά πρότυπα αξιολόγησης των πολιτισμών και να εισάγουν την ποιότητα της γλώσσας ως τον άριστο πολιτισμικό δείκτη.

Η λέξη λόγος και λογική (κατά την αριστοτελική έννοια), που δεν άλλαξε μέχρι σήμερα, δεν υπάρχει σε καμία γλώσσα του κόσμου και φυσικά δεν μεταφράζεται. Η ελληνική γλώσσα είναι η πλουσιότερη που εμφανίστηκε ποτέ πάνω στη γη και η αρχαιότερη (τουλάχιστον της Ευρώπης) που γονιμοποίησε όλες τις γλώσσες του πολιτισμένου κόσμου. Η «σκανδαλωδής» αυτή υπεροχή της δεν οφείλεται μόνο στον αριθμητικό πλούτο των λέξεων αλλά και στην ποιότητά τους, αφού μπορεί να αποδώσει λεκτικά υπέρτατες αφηρημένες έννοιες. Είναι η γλώσσα που ευνοήθηκε από την ίδια τη φύση. Εύκαμπτη, πολύμορφη, εύηχη και μελωδική μπορεί να μιμηθεί όλους τους φυσικούς ήχους, σε αντίθεση με άλλες που στερούνται γραμμάτων (π.χ. η φοινικική δεν είχε φωνήεντα, η αραβική χωρίς π, η ρωσική χωρίς θ, η κινεζική χωρίς ρ κ.λπ.).

Εντύπωση προκαλεί η πληθώρα των ελληνικών λέξεων. Δυστυχώς, οι Έλληνες ειδικοί δεν ευδόκησαν να συλλέξουν και να καταγράψουν αυτόν τον πλούτο. Τούτο έμελλε να πραγματοποιηθεί από επιτελείο φιλελλήλων ειδικών γλωσσολόγων του πανεπιστημίου Ιρβάν της Καλιφόρνια. Η Μάριον Μακ Ντόλαντ και ο καθηγητής Μπρούνερ δημιούργησαν ένα τεράστιο πρόγραμμα με το όνομα «θησαυρός της αρχαίας ελληνικής γλώσσας». Πρόκειται για μια έρευνα 8.000 συγγραμμάτων της ελληνικής γραμματείας που γράφτηκαν από 4.000 συγγραφείς. Από το υλικό αυτό απομονώθηκαν, μέχρι πρότινος, 90 εκατομμύρια λεκτικοί τύποι (έναντι 9 εκατ. της λατινικής), ενώ η έρευνα συνεχίζεται! Σημειώνεται ότι για να τιμήσουν τη χώρα μας οι δημιουργοί του προγράμματος αυτού μετέφεραν την έδρα του στην Ελλάδα, αλλά κάτω από περιέργες συνθήκες εξέλιξης των ενταύθα τεκταινομένων προκλήθηκε η άρον άρον απομάκρυνσή του.

Πέρα, όμως, από τον πλούτο της ελληνικής γλώσσας εντυπωσιάζει η μεγάλη αλλά και πρώιμη διασπορά της στα μήκη και τα πλάτη της γης. Η πανάρχαια βασική γλώσσα έχει ρίζες ελληνικές. Όλες οι ευρωπαϊκές (νεολατινικές) προέρχονται από την ελληνική. Οι Ινδοί περηφανεύονται ότι η γλώσσα τους έχει ρίζες ελληνικές, και ο Γερμανός γλωσσολόγος Γιόζεφσον στο βιβλίο του «Ελληνικά γλωσσικά στοιχεία στις πολυνησιακές γλώσσες – Ελληνικός Ειρηνικός» (Έκδοση Πανεπιστημίου Χαϊδελβέργης) παρουσιάζει 808 πολυνησιακές λέξεις με ρίζα ελληνική.

Μολοταύτα, πολλοί ξένοι αλλά δυστυχώς και Έλληνες θέλουν να υποβαθμίσουν την ελληνική γλώσσα, ως προς το κύρος και την προέλευσή της, μεταχειριζόμενοι κενή επιχειρηματολογία. Διατείνονται ότι η ελληνική γλώσσα προέρχεται από τη σανσκριτική (αρχαία ινδική) και ινδοευρωπαϊκή, τεχνητά τερατουργήματα και αποκυήματα της φαντασίας νοσηρών εγκεφάλων, η ύπαρξη των οποίων ουδέποτε έχει αποδειχθεί. Κι ως είναι αντίθετη η επίσημη ινδική άποψη, ότι δηλαδή η ινδική προέρχεται από την ελληνική (δήλωση γλωσσολόγου και υπουργού παιδείας της Ινδίας). Οι Ινδοί είναι περήφανοι όταν λένε ότι ο Ηρακλής πέρασε από τη χώρα τους και άφησε εκεί απογόνους, πηγαίνοντας για τον Καύκασο να ελευθερώσει τον Προμηθέα. Κι ο Μ. Αλέξανδρος απόρησε πως οι Ινδοί ήξεραν ελληνικές λέξεις!

Άλλοι πάλι υποστήριξαν μετά μανίας (γιατί άραγε;) ότι το ελληνικό αλφάβητο προέρχεται από τα φοινικικά γράμματα, στηριζόμενοι στη γνωστή αφελή θέση του Ηροδότου για τον οποίο ο Θουκυδίδης έγραψε ότι: «Αβασάνιστα πολλές ανακρίβειες διετύπωνε». Ως γνωστό, το φοινικικό αλφάβητο ήταν ελλιπές. Δεν διέθετε φωνήεντα ούτε ορισμένα σύμφωνα (ζ, χ, ψ κ.λπ.). Πώς, λοιπόν, οι Έλληνες έγραψαν με το φοινικό αλφάβητο τις λέξεις αιεί, ία, υιοί, οίαι και τα διάφορα άρθρα που έχουν μόνο φωνήεντα; Ποιά συγγράμματα άφησαν οι έμποροι Φοίνικες στην παγκόσμια γραμματεία, αφού το αλφάβητο που δημιούργησαν κύριο σκοπό είχε την καταγραφή των ιδεών τους; Φαίνεται πως λησμονούν ότι τα 16 γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου είναι «Παλαμήδους εξεύρημα» και τα 8 του Σιμωνίδη και του Επιχάρμου ευρήματα, και ότι τα πανάρχαια ομηρικά έπη έχουν γραφεί με τα πανάρχαια ελληνικά γράμματα.

Εξάλλου, πώς να το κάνουμε (κατά τη λαϊκή έκφραση), η λέξη Φοίνιξ είναι ελληνική και σημαίνει πορφυρός, και με την ίδια λέξη ονομάζεται το ελληνικό πτηνό φοίνιξ που αναγεννάται από την τέφρα του. Αλλά και πανάρχαιες ελληνικές πόλεις με το όνομα Φοινίκη προϋπήρχαν στην Ήπειρο και τον Θερμαϊκό. Ιδρυτής της Φοινίκης υπήρξε ο Έλληνας Αγήνωρ πατέρας του Φοίνικος, το δε αλφάβητο έδωσαν στους Φοίνικες οι Κρήτες (Φιλισταίοι-Πελεσέθ), όταν πήγαν στα παράλια της Παλαιστίνης, όπως υποστηρίζει και ο Έβανς στο βιβλίο του «Scripta Minora».

Πέραν τούτου, όμως, οι Έλληνες γλωσσολόγοι θέλουν έτι περαιτέρω να υποβαθμίσουν την ελληνική και σε σχέση με τη λατινική και τα ευρωπαϊκά αποκυήματά της. Υπερβαθμίζουν τη συμβολή των λατινικών δανείων, αγνοώντας ότι αυτά είναι ελληνικής προέλευσης (αντιδάνεια). Για παράδειγμα η λατινική sal (αλάτι) προέρχεται από την ελληνική αλς, ομηρική λέξη που σημαίνει θάλασσα, και παίρνει δασεία γι' αυτό και προφέρεται ως (σ)αλς. Από εκεί δημιουργήθηκαν ένα σωρό ευρωπαϊκές λέξεις οι οποίες γύρισαν πίσω στην ελληνική ως αντιδάνεια (σαλάτα, σαλάμι, σάλτσα κ.λπ.). Παρά την ολοφάνερη παρουσία μυριάδων τέτοιων λέξεων οι γλωσσολόγοι μας διακηρύσσουν ανερευθρίαστοι, ότι η ελληνική έδωσε μόνο 1.000 έως 1.500 λέξεις στις ευρωπαϊκές γλώσσες, τις οποίες μάλιστα χαρακτηρίζουν «ισχυρές» σε αντίθεση με την «ασθενή» ελληνική. Και επιπλέον, αποθαρρύνουν οποιονδήποτε ερευνητή επιθυμεί να ασχοληθεί σε βάθος με τη διερεύνηση του θέματος αυτού.

Γιατί όμως αυτή η άδικη και αντεθνική συμπεριφορά προς την ελληνική γλώσσα; Την απάντηση έδωσε με σαφήνεια και αδιαμφισβήτητα ο πολύς Χένρι Κίσσιγκερ τον Σεπτέμβριο 1994 μιλώντας σε συγκέντρωση των επιχειρηματιών των ΗΠΑ, που έχει ως εξής: «Ο ελληνικός λαός είναι δυσκολοκυβέρνητος και γι' αυτό πρέπει να τον πλήξουμε βαθιά στις πολιτισμικές του ρίζες. Τότε, ίσως συνετιστεί, εννοώ, δηλαδή, να πλήξουμε τη γλώσσα, τη θρησκεία, τα πνευματικά και ιστορικά του αποθέματα, ώστε να εξαρθώσουμε κάθε δυνατότητά του να αναπτυχθεί, να διακριθεί και να επικρατήσει, για να μη μας παρενοχλεί στα Βαλκάνια και στη Μ. Ανατολή, σε όλη αυτή τη νευραλγική περιοχή μεγάλης στρατηγικής σημασίας για μας, για την πολιτική των ΗΠΑ» (δημοσίευμα στις εφημερίδες). Όταν μιλούσε όμως

ο καημένος ο κ. Κίσιγγκερ αγνοούσε ότι η μία τουλάχιστο στις τέσσερις λέξεις που έλεγε έχει ελληνική ρίζα. Αν δηλαδή, διαγραφόταν η αντίστοιχη ελληνική λέξη από την ομιλία του, δεν θα έβγαινε κανένα νόημα.

Να, όμως, που ένας άλλος Αμερικανός ομοίός του, ο Τζων Σκάλι, έχοντας ακριβώς την αντίθετη άποψη δήλωσε: «Αποφασίσαμε να προωθήσουμε το πρόγραμμα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, επειδή η κοινωνία μας χρειάζεται ένα εργαλείο που θα της επιτρέψει να αναπτύξει τη δημιουργικότητά της, να εισαγάγει καινούριες ιδέες, να της προσφέρει τόσες γνώσεις, περισσότερες από όσες ο άνθρωπος έχει ως τώρα ανακαλύψει». Το πρόγραμμα αυτό προβάλλεται για να τεθεί στην υπηρεσία των ηλεκτρονικών υπολογιστών (HY), επειδή έγινε επιτέλους παραδεκτό ότι η ελληνική γλώσσα είναι **νοηματική** και η μόνη που γίνεται αποδεκτή από τους HY υψηλής τεχνολογίας, σε σχέση με τις άλλες που αναφέρονται ως σημειολογικές. Στη νοηματική γλώσσα το σημαίνον (η λέξη) και το σημαινόμενο (αυτό που εκφράζεται – πράγμα, ιδέα, κατάσταση) έχουν μεταξύ τους πρωτογενή, συνειρμική σχέση, ενώ στη σημειολογική η σχέση αυτή ορίζεται τελείως αυθαίρετα.

Μολονότι η γλώσσα εξελίσσεται και αλλάζει πολύ πιο γρήγορα από ό,τι οι βιολογικές παράμετροι, οι Νεοέλληνες είναι ο μόνος λαός στον κόσμο που διατηρεί τη μεγαλύτερη γλωσσική συγένεια με τους προγόνους του. Το 30% των νεοελληνικών λέξεων είναι αυτούσιες αρχαίες ελληνικές, οι 2.000 από τις οποίες αποκλειστικά ομηρικές, και ένα άλλο 30% είναι λέξεις με αρχαία ρίζα.

Η ελληνική γλώσσα δεν έπαυσε να γονιμοποιεί τον ευρωπαϊκό λόγο, ακόμη και με σύγχρονες ελληνικές λέξεις της καθημερινής ζωής, της επιστήμης και της τεχνολογίας. Σε πείσμα των Ελλήνων γλωσσολόγων ο Αριστείδης Κωνσταντινίδης, μη γλωσσολόγος αυτός, δημιούργησε ένα μνημειώδες έργο με τίτλο «Η οικουμενική διάσταση της ελληνικής γλώσσας» (βραβείο Ακαδημίας). Το λεξικό αυτό των 1.700 σελίδων περιλαμβάνει ένα πυρήνα 27.000 ελληνικών λέξεων και ονομάτων που αξιοποιήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν 108.000 ελληνογενείς όροι και λέξεις μέσα στην αγγλική

γλώσσα. Το μέγεθος αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό, αν λάβει κανείς υπόψη ότι π.χ. η αγγλική γλώσσα δανείστηκε από την τουρκική λιγότερες από 100 λέξεις!

Αλλά και το έργο της Άννας Τζιροπούλου-Ευσταθίου με τίτλο «Πως η ελληνική γονιμοποίησε τον ευρωπαϊκό λόγο» (600 σελ.) είναι εξαιρετικά αξιόλογο. Η συγγραφέας οδηγεί τον αναγνώστη από την αρχαία ελληνική μέσω της λατινικής σε όλες σχεδόν τις γλώσσες της Ευρώπης. Σημειώνεται εδώ ότι ο κύριος όγκος της βιβλιογραφίας που χρησιμοποιήθηκε από τους παραπάνω συγγραφείς είναι αγγλικής προέλευσης.

Και μολονότι γίνονται προσπάθειες υποβάθμισης της γλώσσας μας, δυστυχώς και μέσα στην πατρίδα μας, η διαχρονική ποιότητά της, την επιβάλλει παγκοσμίως ακόμη και στη σημερινή παρηκμασμένη εποχή της τεχνολογίας. Οι ΗΥ τη θεωρούν «μη οριακή» γλώσσα, δηλαδή δεν υπάρχουν όρια στη χρήση της. Οι Ιάπωνες ήδη τη χρησιμοποιούν στα σχετικά προγράμματα και οι Ισπανοί ευρωβουλευτές ζήτησαν να καθιερωθεί ως επίσημη γλώσσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διότι κατά τον Federico Sagredo, πρότανη της Ακαδημίας των Βάσκων, «Το να μιλάει κανείς για Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς την ελληνική γλώσσα, είναι σαν να μιλάει σε τυφλό για χρώματα». Πρόσφατα, εξάλλου, στη Γαλλία έγινε πρόταση για αντικατάσταση των γαλλικών περιφράσεων με μονολεκτικούς ελληνικούς όρους που αφορούν σε 2.000 λήμματα περίπου (π.χ. androgreree, biopaleste, philomathee κ.λπ.). Και οι Γάλλοι μαθητές του Λυκείου απήργησαν όταν τους ανακοινώθηκε ότι θα αφαιρεθούν τα αρχαία ελληνικά από το πρόγραμμα των σπουδών τους. Υποστηρίζουν ότι για να μάθουν καλά τη γλώσσα τους πρέπει να γνωρίζουν ελληνικά.

Τα μόνα που συνδέουν εμάς τους Έλληνες με την ανθρωπότητα ολόκληρη είναι τα μαγικά σύμβολα του ελληνικού αλφαβήτου. Αυτά είναι τα διεθνή πιστοποιητικά και διαβατήριά μας (Διον. Ζακυθινός). Και ο Νικ. Βρεττάκος διακήρυξε: «Όταν κάποτε φύγω από τούτο το φως θα ελιχθώ προς τα πάνω, όπως ένα ρυάκι που μουρμουρίζει. Κι αν τυχόν κάπου ανάμεσα στους γαλάζιους διαδρόμους συναντήσω αγέλους, θα τους μιλήσω ελληνικά, επειδή δεν ξέρουν γλώσσες. Μιλάνε μεταξύ τους με μουσική».